

Decizia nr. 169/ 24 martie 2016

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă

Emitent: Curtea Constituțională

Publicată în: Monitorul Oficial nr. 353 din 9 mai 2016

Augustin Zegrean	- președinte
Valer Dorneanu	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Daniel Marius Morar	- judecător
Mona-Maria Pivniceru	- judecător
Puskás Valentin Zoltán	- judecător
Simona-Maya Teodoroiu	- judecător
Tudorel Toader	- judecător
Andreea Costin	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de Alina Corina Bucur în Dosarul nr. 543/33/2015 al Curții de Apel Cluj - Secția I civilă și care constituie obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 1.008D/2015.

2. Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 3 martie 2016, în prezența reprezentantului autoarei excepției de neconstituționalitate, avocat Mihaela Elena Burzo din Baroul Cluj, cu împuternicire avocațială depusă la dosar, și a reprezentantului Ministerului Public, procuror Loredana Veisa, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având în vedere cererea de întrerupere a deliberărilor pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei, a dispus, în temeiul dispozițiilor art. 57 și ale art. 58 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, amânarea pronunțării pentru 24 martie 2016, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

3. Prin Încheierea din 18 mai 2015, pronunțată în Dosarul nr. 543/33/2015, Curtea de Apel Cluj - Secția I civilă a sesizat Curtea Constituțională pentru soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă, excepție ridicată de Alina Corina Bucur într-o cauză având ca obiect soluționarea cererii de strămutare a acțiunii civile formulate de aceasta, în calitate de reclamantă, în contradictoriu cu Curtea de Apel Cluj, în calitate de pârâtă.

4. În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține, în esență, că admiterea cererii de strămutare în conformitate cu prevederile art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă va avea drept efect trimiterea cauzei la o altă instanță, egală în grad cu instanța la care a introdus acțiunea, dar tot din circumscripția aceleiași curți de apel. Prin urmare, soluționarea cererii de strămutare nu va înlătura în niciun fel suspiciunea cu privire la imparțialitatea instanței care va fi investită să judece cauza după strămutare.

5. Arată că însăși judecarea cererii de strămutare urmează a fi făcută de o instanță constituită din judecători de la curtea de apel, situație care pune sub semnul întrebării imparțialitatea judecătorului ce trebuie să soluționeze cererea de strămutare, imparțialitate privită atât în sens obiectiv, cât și în sens subiectiv. Calitatea acestuia de membru și angajat al instanței care este

parte în litigiul care trebuie strămutat este o împrejurare obiectivă care creează impresia de parțialitate a aceluia judecător.

6. În continuare arată că îndoielile referitoare la lipsa de imparțialitate a instanței subzistă indiferent de instanța din circumscripția curții de apel unde cauza ar putea fi strămutată. Motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea instanței chemate să judece cauza de fond sunt aceleași, iar ele se păstrează față de toate instanțele ierarhic inferioare curții de apel. Curtea de apel are un ascendent de tip administrativ și profesional față de toate instanțele din circumscripția sa și față de toți magistrații din cadrul acestor instanțe.

7. În susținerea excepției invocă Decizia Curții Constituționale nr. 558 din 16 octombrie 2014.

8. Curtea de Apel Cluj - Secția I civilă apreciază că excepția de neconstituționalitate este întemeiată motivat de faptul că imparțialitatea obiectivă a instanței ce judecă fondul nu este asigurată datorită calității de parte a Curții de Apel Cluj în litigiul cu un fost angajat, având în vedere rolul deosebit al aparențelor în asigurarea deplinei încrederi a justițiabililor în instanțele de judecată.

9. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

10. Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile reprezentantului autoarei excepției de neconstituționalitate, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, 3, 10 și 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă. Se observă că înainte de sesizarea Curții Constituționale Codul de procedură civilă a fost republicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 247 din 10 aprilie 2015, iar textele de lege criticate, păstrând conținutul și numerotarea, au următorul cuprins:

- Art. 142 alin. (1) teza întâi: "Cererea de strămutare întemeiată pe motiv de bănuială legitimă este de competența curții de apel, dacă instanța de la care se cere strămutarea este o judecătorie sau un tribunal din circumscripția acesteia. Dacă strămutarea se cere de la curtea de apel, competența de soluționare revine Înaltei Curți de Casație și Justiție. Cererea de strămutare se depune la instanța competentă să o soluționeze, care va înștiința de îndată instanța de la care s-a cerut strămutarea despre formularea cererii de strămutare.";

- Art. 145 alin. (1) teza întâi: "În caz de admitere a cererii de strămutare, curtea de apel trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Înalta Curte de Casație și Justiție va strămuta judecarea cauzei la una dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța de la care se cere strămutarea."

13. În opinia autoarei excepției de neconstituționalitate, dispozițiile legale criticate încalcă prevederile constituționale ale art. 21 alin. (3) privind dreptul la un proces echitabil și art. 124 alin. (2) privind unicitatea, imparțialitatea și egalitatea justiției.

14. Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea reține că prin Decizia nr. 558 din 16 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 897 din 10 decembrie 2014, a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de judecător la curtea de apel a uneia dintre părți.

15. Curtea a reținut, în circumstanțele cauzei, că se ridică problema de a stabili dacă motivele de bănuială legitimă cu privire la imparțialitatea judecătorului subzistă în fața tuturor instanțelor din circumscripția curții de apel la care va fi trimisă cauza spre judecare, având în vedere faptul că persoana a cărei calitate reprezintă motivul cererii de strămutare, judecător la curtea de apel, poate avea un ascendent asupra judecătorilor fondului, tocmai din cauza poziției ierarhice superioare a instanței din care aceasta face parte.

16. În continuare, a constatat că strămutarea reprezintă unul dintre mijloacele procesuale care contribuie la asigurarea caracterului efectiv al imparțialității judecătorilor, garanție instituțională a dreptului la un proces echitabil. În ceea ce privește instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare, Curtea a reținut că în reglementarea procesual civilă anterioară aceasta era Înalta Curte de Casație și Justiție. În prezent, instanța supremă are competența de a soluționa numai cererile de strămutare întemeiate pe motive de siguranță publică, precum și cele care se referă la strămutarea cauzelor de la curțile de apel. În actuala reglementare procesual civilă instanța competentă să soluționeze cererea de strămutare întemeiată pe motive de bănuială legitimă este curtea de apel în circumscripția căreia se află instanța de la care se cere strămutarea procesului, curte de apel care, potrivit art. 145 din Codul de procedură civilă, în caz de admitere a cererii de strămutare, va trimite procesul spre judecată unei alte instanțe de același grad din circumscripția sa. Bănuiala se consideră legitimă în cazurile în care există îndoială cu privire la imparțialitatea judecătorilor din cauza circumstanțelor procesului, a calității părților ori a unor relații conflictuale locale [art. 140 alin. (2) din Codul de procedură civilă].

17. De asemenea, reiterând jurisprudența sa, precum și pe cea a Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a arătat că imparțialitatea magistratului, ca și garanție a dreptului la un proces echitabil, trebuie să fie apreciată într-un dublu sens: subiectiv și obiectiv. Demersul subiectiv tinde a determina convingerea personală a unui judecător într-o cauză anume, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate subiectivă, care este prezumată până la proba contrară. Demersul obiectiv are drept scop de a determina dacă acesta a oferit garanții suficiente pentru a exclude orice îndoială legitimă în privința sa, ceea ce semnifică așa-numita imparțialitate obiectivă. Aprecierea obiectivă a imparțialității constă în analiza dacă, independent de conduita personală a judecătorului, anumite împrejurări care pot fi verificate dau naștere unor suspiciuni relative la o eventuală lipsă de imparțialitate. Prin urmare, Curtea a reținut că în cauza respectivă este criticată imparțialitatea obiectivă a judecătorului, dată de calitatea reclamantului de judecător la curtea de apel, deci la o posibilă instanță de control judiciar.

18. Curtea a mai reținut că normele legale criticate nu își ating scopul pentru care au fost edictate, respectiv nu sunt de natură a înlătura îndoielile cu privire la parțialitatea instanței de judecată. De asemenea, Curtea a subliniat că, în aprecierea imparțialității obiective, aparențele au un rol deosebit, deoarece într-o societate democratică tribunalele trebuie să inspire deplină încredere justițiabililor.

19. Curtea a concluzionat că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă apar ca fiind neconstituționale, încălcând principiul imparțialității justiției cuprins în art. 124 alin. (2) și, implicit, dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 21 alin. (3) din Constituție, în măsura în care motivul de bănuială legitimă se raportează la calitatea părții de judecător la curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța care urmează să judece cauza. În consecință, având în vedere cele anterior expuse,

competența de soluționare a unor asemenea cereri de strămutare nu poate reveni curții de apel. De aceea, în situația dată, strămutarea urmează să fie făcută din raza curții de apel, noțiune cu aceeași finalitate și semnificație juridică cu cea "de la curtea de apel", fiind astfel aplicabilă, mutatis mutandis, în această ipoteză, teza a doua a art. 142 alin. (1) din Codul de procedură civilă.

20. De asemenea, Curtea Constituțională a reținut că, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, îi revine legiuitorului sarcina de a reconfigura regulile de competență în materia strămutării, în condițiile art. 122 din Codul de procedură civilă, cu respectarea deciziei antereferte, și să creeze un mecanism apt să surmonteze deficiențele de aplicare a art. 142 alin. (1) teza întâi și art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă, eventual prin adaptarea, spre exemplu, a art. 127 din Codul de procedură civilă.

21. Curtea observă că, în urma Deciziei nr. 558 din 16 octombrie 2014, legiuitorul nu a intervenit în sensul punerii de acord a dispozițiilor legale neconstituționale cu cerințele deciziei, prin modificarea regulilor de competență în materia strămutării, nici prin modificarea dispozițiilor art. 142 sau art. 145, și nici prin reconfigurarea art. 127 din Codul de procedură civilă.

22. În prezenta cauză, astfel cum rezultă din actele dosarului, Curtea observă că autoarea excepției de neconstituționalitate a fost exclusă, prin decizia președintelui Curții de Apel Cluj, din profesia de greșier, profesie pe care o exercita la Judecătoria Cluj. Împotriva acestei decizii a formulat contestație înregistrată pe rolul Tribunalului Cluj, ocazie cu care a cerut strămutarea cauzei, cerere înregistrată pe rolul Curții de Apel Cluj - Secția I civilă, motivată de faptul că judecarea contestației "nu va putea avea loc în condiții de obiectivitate la Tribunalul Cluj, ci dimpotrivă, calitatea părților și circumstanțele speciale ale cauzei constituie în speță motive de bănuială legitimă" care o îndreptățesc să se îndoiască de "imparțialitatea judecătorilor de la această instanță".

23. Așadar, având în vedere că în prezenta cauză, ca și în precedentă, bănuiala legitimă se fundamentează pe calitatea părților, respectiv pe calitatea Curții de Apel Cluj de parte pârâtă în litigiu, există elemente obiective care conduc în mod întemeiat la îndoieli cu privire la imparțialitatea instanței. Strămutarea la altă instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel nu este în toate cauzele suficientă pentru a înlătura motivele de bănuială legitimă care au stat la baza măsurii strămutării, ceea ce înseamnă că ele vor exista la orice instanță judecătorească din circumscripția aceleiași curți de apel.

24. Având în vedere circumstanțele cauzei, precum și faptul că imparțialitatea obiectivă a instanței ce judecă fondul nu poate fi asigurată din cauza calității de parte a curții de apel în circumscripția căreia funcționează, Curtea Constituțională constată că cele reținute în Decizia nr. 558 din 16 octombrie 2014 se aplică mutatis mutandis și în prezenta cauză.

25. Totodată, în privința efectelor deciziilor Curții Constituționale, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, odată cu publicarea deciziei Curții Constituționale, legiuitorul are obligația de a pune de acord soluția legislativă criticată cu dispozițiile Constituției constatate a fi încălcate prin prezenta decizie, așadar, implicit, cu decizia Curții Constituționale, ale cărei considerente și dispozitiv sunt general obligatorii, și să procedeze, în consecință, la respectarea exigențelor constituționale.

26. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, al art. 1 - 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
DECIDE:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Alina Corina Bucur în Dosarul nr. 543/33/2015 al Curții de Apel Cluj - Secția I civilă și constată că dispozițiile art. 142 alin. (1) teza întâi și ale art. 145 alin. (1) teza întâi din Codul de procedură civilă sunt constituționale în măsura în care motivul de bănuială legitimă nu se raportează la calitatea de parte a curții de apel în raza căreia funcționează instanța investită cu judecarea litigiului.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Curții de Apel Cluj - Secția I civilă și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 24 martie 2016.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
AUGUSTIN ZEGREAN

Magistrat-asistent,
Andreea Costin